EFESA · 2. GADSIMTS · NO GRIEĶU

Artemidora sapņu grāmata

III · Sapņi, kas piepildījās

Ko vēsta tavs sapnis — mīlestību, bagātību vai nākotni

ARTEMIDORS NO DALDIS · III–V GRĀMATA

GUDRĪBAS GRĀMATAS · SAPŅI UN ZĪMES · NR. 105

Artemidora sapņu grāmata

III. Sapņi, kas piepildījās

Senākā pilnīgi saglabājusies sapņu grāmata — ko sapnis sola bagātam un nabagam, mīlētājam, ceļiniekam un valdniekam. Trīs daļu trešā: Artemidora III–V grāmata: 67 + 86 nodaļas un 95 piepildījušies sapņi. Pilns tulkojums no grieķu valodas pēc 1603. gada Parīzes izdevuma, ar vērēm, priekšvārdu un komentāriem

BlusaBooks · MMXXVI

© 2026 BlusaBooks (SIA "Blusa Entertainment"). Tulkojums, vēres, priekšvārds un komentāri.

Avots: Artemidors no Daldis, «Sapņu skaidrošana» (Oneirocritica, 2. gs.), pēc N. Rigo (N. Rigault) izdevuma «Artemidori Daldiani et Achmetis Sereimi f. Oneirocritica», Parīze, 1603 (Djūka universitātes eksemplārs, archive.org); grieķu teksts ar J. Kornārija latīņu tulkojumu; teksts — publiskais domēns. Tulkots no grieķu valodas; iespiestā izdevuma attēli grāmatā nav ievietoti. Daži sapņi par aizliegtiem dzimumsakariem mūsu izdevumā izlaisti; izlaistās vietas tekstā atzīmētas. Grāmata ir vēsturisks avots: veselības vai citi apgalvojumi atspoguļo antīkās pasaules priekšstatus, nevis medicīnisku vai cita veida padomu.

BLUSABOOKS · MMXXVI

SATURS

Priekšvārds 8

Trešā grāmata 10

Ievads 10
1. Par spēli ar kauliņiem 10
2. Par zagšanu 11
3. Par svētnīcu aplaupīšanu 11
4. Par melošanu 11
5. Par paipalām un cīņas gaiļiem 12
6. Par skudrām 12
7. Par utīm un tārpiem 12
8. Par blaktīm, odiem un knišļiem 13
9. Par cīņu un naidu 13
10. Par nokaušanu 13
11. Par krokodilu un kaķi 14
12. Par ihneimonu un sesku 14
13. Par to, ka kļūst par dievu 14
14. Par to, ka uzņem viesos dievu vai valkā dieva tērpu 15
15. Par ķekatām 15
16. Par staigāšanu pa jūru 15
17. Par to, ka veido cilvēkus 16
18. Par to, ka ir iejūgts 16
19. Par braukšanu kaujas ratos 16
20. Par zīlēšanu 16
21. Par to, ka kļūst par zīlnieku 17
22. Par slimību 17
23. Par to, ka ēd pats savu miesu 17
24. Par to, ka apmetnis apmests uz kreiso pusi 18
25. Par rakstīšanu uz kreiso pusi 18
26. Par pamāti un patēvu 18
27. Par senčiem un pēcnācējiem 19
28. Par peli un zebiekstu 19
29. Par dubļiem 20
30. Par bļodu 20
31. Par attēlu 20
32. Par vecmāti 21
33. Par ērkšķiem un dzeloņiem 21
34. Par burtu R un skaitli simts 21

35. Par ķēdi 22
36. Par stelli un tās piederumiem 22
37. Par tecīli 23
38. Par vārdu cilmi 23
39. Par mierinājumu 23
40. Par brūcēm un rētu 24
41. Par aizdevumu, aizdevēju un īres maksas iekasētāju 24
42. Par trakumu un dzērumu 24
43. Par bailēm 25
44. Par vēstuli 25
45. Par trūci 25
46. Par augiem, kas aug uz ķermeņa 25
47. Par kašķi, lepru un elefantiāzi 26
48. Par to, ka met akmeņus vai tiek nomētāts ar akmeņiem 26
49. Par sienāžiem 27
50. Par jūras sīpolu un asfodeli 27
51. Par to, ka cieš to pašu, ko cits 27
52. Par mēslu kaudzi 28
53. Par lūgšanu vietu 28
54. Par atslēgu 29
55. Par pavāru 29
56. Par oļu triku rādīšanu 29
57. Par miesnieku 30
58. Par krodzinieku 30
59. Par muitnieku 30
60. Par spartu, linu un kaņepēm 31
61. Par to, ka tiek apsargāts 31
62. Par nakts svētkiem 32
63. Par tirgus laukumu 32
64. Par statujām 32
65. Par kurmi 33
66. Par nakts putniem 33
67. Par stundu rādītāju 33

Ceturtā grāmata 36

1. Ievads un pārrunas 36
2. Par sapņu atšķirību 39
3. Par elementiem 40
4. Par dievu sūtītajiem sapņiem 42
5. Par vietējām ieražām 42
6. Par pītām lietām 43
7. Par sastaptiem cilvēkiem 43
8. Par agrāko laimi 44
9. Par atšķirību starp cilvēkiem, ko redz miegā 44
10. Par sastaptiem amatniekiem 44

57. Par to, kas piepildās dažādi atkarībā no daudzuma vai lieluma 65
58. Par dzīvnieku raksturiem 65
59. Par kokiem un augiem 67
60. Par traukiem un rīkiem 67
61. Par cilvēku paradumiem 68
62. Par pilsētām 69
63. Par to, kas no sapnī redzētā piepildās 70
64. Par piena traukiem 70
65. Par to, ka sapņiem nav jāpiedēvē pārāk lielas mīklas 70
66. Par labdarībām vai darbiem, kas ir iespējami 71
67. Vai vienā un tajā pašā laikā var redzēt ļaunus un labus sapņus 71
68. Par tiltu 72
69. Par vingrinājumu līdzību atrašanā 72
70. Par to, kas kustas līdzīgi 73
71. Par to, ka dieviem ir tā pati nozīme, kas kungiem 73
72. Par to, ka brāļi tiek skaidroti kā ienaidnieki 73
73. Par to, ka viss, ko saka dievi, ir patiesība 74
74. Par dieviem, kam nav viņiem piemērota tērpa 74
75. Par dieviem, kas naidīgi viens pret otru 75
76. Par dieviem un amatiem 75
77. Par dieviem un dievietēm 75
78. Par kailajiem dieviem 76
79. Par redzamajiem un vecākajiem dieviem 76
80. Par varoņiem 76
81. Par pūķiem, kas pārvēršas 76
82. Par vārdu īsto nozīmi 77
83. Par mirušo mielastiem un bēru mielastiem 77
84. Par atdzīvošanos 78
85. Par ļauno un labo ķermenī 78
86. Par to, pēc cik ilga laika sapņi piepildās 79

Piektā grāmata 81

Ievads 81

Komentāri 99

akmentiņu, paliek pāri[1]. Paši kauliņi, ja tos redz, pareģo nesaskaņas un naidu; ja tie pazūd — izbeidz tuvās nesaskaņas, bet, ja vairojas, — tās pastiprina.

Redzēt bērnu spēlējam ar kauliņiem, astragaliem[2] vai akmentiņiem nav ļauni, jo bērniem ir paradums vienmēr spēlēties. Bet pieaugušam vīrietim un sievietei ir ļauni sapņot, ka spēlē ar astragaliem, — ja vien sapnis nav redzēts kādam, kas cer kaut ko mantot: jo astragalus taisa no mirušām miesām, tāpēc pārējiem tie pareģo briesmas.

2. Par zagšanu

Sapnis, ka zog, nevienam nav labs, izņemot tos, kas grib kādu piekrāpt: jo sentēvi «zagt» sauca arī maldināšanu ar viltus aprēķinu. Jo lielākas vai dārgākas, vai drošāk sargātas lietas kāds zog, jo lielākām briesmām viņš pakļausies. Jo dabiski, ka sapnis sapņotāju pakļauj tam pašam, kam likums pakļauj zagli.

3. Par svētnīcu aplaupīšanu

Aplaupīt svētnīcu un zagt dieviem veltītas dāvanas pēc dabas visiem ir ļauni. Tikai priesteriem un zīlniekiem tas nāk par labu: jo paraža viņiem ļauj ņemt dievu pirmaju daļu[3], un viņi zināmā mērā pārtiek no dieviem, un ne visi ņem atklāti.

4. Par melošanu

Melot nav labi, izņemot tiem, kas uzstājas uz skatuves, un klaidoņu burvjiem, un tiem, kam melošana ir paradums. Mazāk ļauni ir melot svešiem nekā saviem: tiem tas nozīmē lielas nelaimes, pat ja kādam šķiet, ka viņš melo par sīkumiem.

1 Spēlē zaudēja tas, kam beigās palika visvairāk kauliņu; «palikt pāri» slimniekam nozīmē palikt aiz dzīvajiem — nomirt.
2 Astragali — kauliņi no dzīvnieku (aitu, kazu) potītes, ko lietoja spēlē un zīlēšanā.
3 «Aparchai» — pirmā daļa no ražas vai upura, ko veltīja dieviem; to saņēma priesteri.

Patēvs nozīmē to pašu, ko pamāte, tikai ar mazāku spēku. Bieži gan patēvs, gan pamāte kļūst par zīmi dzīvei svešumā un ceļojumiem, jo tēvs un māte līdzinās dzimtajai zemei, bet patēvs un pamāte — svešai.

27. Par senčiem un pēcnācējiem

Ja sapnī redz senčus — es saucu tā radiniekus, kas dzīvojuši pirms vecākiem, — tie nozīmē rūpes vecu lietu dēļ. Ja viņi dara vai saka ko labu, patīkamu vai tīkamu, rūpes beigsies labi; ja nē — otrādi. Pēcnācēji, ja tie vēl ir mazi un sīki, ir rūpju zīme; par tiem es sīkāk runāju pirmajā grāmatā, nodaļā par bērnu dzimšanu. Bet tie, kas jau pieauguši, ir palīdzības, atbalsta un aizstāvības zīme.

28. Par peli un zebiekstu

Pele nozīmē mājas kalpu, jo tā dzīvo kopā ar mums, barojas no tā paša, ko mēs, un ir visiem redzama. Labi ir redzēt mājā daudz peļu, turklāt jautras un rotaļīgas, jo tās nozīmē lielu prieku un jaunu kalpu iegūšanu. Ja kāds redz pie pelēm kaut ko neparastāku, var pārnest spriedumus no tā, ko Melamps[1] uzrakstījis grāmatā «Par brīnumzīmēm un zīmēm» arī par pelēm, uzskatot, ka nav nekādas atšķirības starp to, kas notiek dienā, un to, kas šķietami notiek sapnī, jo tām ir viens un tas pats pareģojums, kā pieredze mums bieži parādījusi. Šo jautājumu plaši izstrādājis Apollonijs no Attaleijas[2] sava sacerējuma otrajā grāmatā. Bet manis paša nolūks tagad ir parādīt nozīmi katrai lietai, kas manā darbā bija izlaista. Tāpēc arī šo trešo grāmatu es sarakstīju nevis kā saistītu ar abām iepriekšējām, bet kā atsevišķu. Tāpēc tā pamatoti iegūs arī virsrakstu nevis «Trešā no tām», bet savu paša — «Patiesības draugs jeb Ceļa biedrs»[3]. Zebiekste nozīmē viltīgu un ļaunu sievieti vai tiesas prāvu, jo «tiesa» un «zebiekste» ir izopsēfiski — tās veido vienādas

1 Melamps — leģendārs grieķu zīlnieks un dziednieks, kas saprata dzīvnieku valodu; viņa vārdā gāja grāmatas par zīmēm un brīnumiem.
2 Apollonijs no Attaleijas — sapņu tulkotājs, Artemidora priekštecis, no kura darbiem saglabājušies tikai pieminējumi.
3 Grieķiski «Philalēthēs ē Enodion»; «enodion» — tas, ko ņem līdzi ceļā, kā rokasgrāmatu.

54. Par atslēgu

Atslēga, ko redz sapnī, tam, kas nolēmis precēties, nozīmē, ka sieva būs uzticīga un rūpīga mājas sargātāja, bet tam, kas grib pirkt kalponi, vēsta, ka kalpone būs labvēlīga. Doties ceļā tā aizliedz, jo ir aizslēgšanas un aizturēšanas zīme: atslēga taču radīta nevis tāpēc, lai durvis atvērtu, bet lai tās aizslēgtu; citādi nevajadzētu ne atslēgas, ne durvju.

Bet tagad, kad nav klāt neviena, kas sargātu, tad, durvīm aizslēgtām, rodas vajadzība pēc atslēgas. Tāpēc pamatoti tā ir šķērslis tiem, kas grib doties ceļā. Bet tiem, kas grib, lai viņiem uztic un ļauj pārvaldīt svešu mantu, tā ir uzticības zīme.

55. Par pavāru

Pavārs, ko redz mājās, ir labs tiem, kas nolēmuši precēties, jo kāzās vajag pavāru, un nabagiem, jo tie, kam ir bagātīgs galds, lieto pavāra pakalpojumus. Slimajiem tas nozīmē slimības uzliesmojumus un iekaisumus, jo pavārs cep un apcep, un dažādu sulu nesamērību, no kuras rodas asas sulas, kā saka tie, kas šajās lietās ir lietpratēji[1]. Galu galā tas nozīmē arī asaras — dūmu dēļ, ko pavārs sacēlis. Tas arī atklāj noslēpumus un iznes atklātībā to, kas darīts slepus, jo arī pavāra darbi, atnesti visu priekšā, tiek celti galdā mielasta dalībniekiem un parādās tādi, kādi tie ir.

56. Par oļu triku rādīšanu

Sapņot, ka rāda oļu trikus[2], neprotot to, nozīmē gūt lielu labumu, maldinot un melojot, jo fokusnieks nozog daudz oļu un rāda tos te tā, te citādi, nevis vienkārši, bet viltīgi. Bet redzēt kādu citu rādām oļu trikus nozīmē, ka pats tiksi maldināts un apkrāpts un cietīsi zaudējumus.

1 Antīkā medicīna mācīja, ka veselība ir pareizs ķermeņa sulu (humoru) maisījums; «asas sulas» izraisa iekaisumus.

2 Grieķu «psēphopaiktēs» — tirgus fokusnieks, kas zem kausiņiem slēpa un «pazudināja» oļus.

daudzi, gandrīz paši vairums, lai nesacītu — visi, redz parastos tukšos sapņus; bet pavisam maz ir to, un vienīgi sapņu skaidrotāji no visiem cilvēkiem, kas redz tos otrus, par kuriem bija iepriekšējā runa.

2. Par sapņu atšķirību

No visiem pravietiskajiem sapņiem vienus mēs saucam par tiešajiem, citus — par alegoriskajiem. Tiešie ir tie, kas piepildās tieši tā, kā redzēti; alegoriskie — tie, kas savu nozīmi rāda mīklās. Tā kā arī šeit rodas zināmi maldi, kad šaubās, vai redzētais jāgaida tāds, kāds tas ir, vai no tā iznāks kas cits, tev nebūs grūti spēt to izšķirt. Pirmkārt, tiešie sapņi piepildās tūlīt pat un ļoti ātri; alegoriskie — noteikti pēc kāda laika sprīža, gara vai īsa, vai vismaz pēc vienas dienas. Otrkārt, būtu muļķīgi brīnumainas lietas, kas nekādi nevar notikt nomodā, gaidīt kā tiešas — piemēram, ja kāds iedomājas, ka kļuvis par dievu, vai lido, vai viņam ir ragi, vai ka nokāpis Hādā, vai ka viņam iekodis suns, vai saņēmis glabājumu; redzēt draugu vai sauli, atrast aizbēgušu vergu, ieturēt vakariņas pie sevis, dzert, tiekties pēc kaut kā vai ko pazaudēt — tās un viss tām līdzīgais dažreiz piepildās tā, kā redzēts, bet dažreiz alegoriski. Tātad, ja tās piepildās uzreiz, ir lieki tās skaidrot; bet ja ne — katrai jāpiemēro atbilstošais skaidrojums no iepriekšējām grāmatām. Bet to, kas ir rets un notiek varbūt tikai vienreiz, pieņem kā brīnumainu un šim mācībai svešu: pieņem gan kā iespējamu, bet nelieto kā pilnīgi un katrā ziņā vispārīgu. Tā Drisons no Laodikejas, kuram sapnī likās, ka viņš nopirka drauga māju, nopirka to pēc trim gadiem. Taču šis tiešais sapnis, kas nonāca līdz mums, piepildījās vēlu, nevis tūdaļ. Par saviem un kopīgiem, svešiem, sabiedriskiem un pasaules sapņiem precīzs un ļoti pamatīgs skaidrojums ir dots pirmajā grāmatā. Tomēr arī šajā teorijā: tie, kam ir tie paši amati kā kādam, pat ja viņi ir ļoti pazīstami, nozīmē pašus savus amatus. Tā gramatiķis nenozīmē neko citu kā gramatikas mākslu, un orators — runas mākslu. Tāpat ir ar amatniekiem: kalējs un namdaris nozīmē kalēja un namdara amatu. Piemēram, orators Filagrijs redzēja sapnī oratoru Vāru slimu un ilgu laiku pret savu gribu klusēja. Un Kizikā[1] kāds namdaris, redzējis, ka kaimiņš namdaris nomiris un tiek iznests, piecēlās, atstāja savu darbnīcu un pārcēlās uz citu pilsētu.

1 Bagāta pilsēta Mazāzijas ziemeļrietumos, Propontīdas (Marmora jūras) krastā.